

Literatura:

1. Semmelroth O., Zur Bedeutung der Konzilskonstitution über die göttliche Offenbarung, u Pastoralblatt für Diözesen Aachen, Berlin, Essen und Köln. 18 (1966) 98—108.
2. Kevin Mc Namara, Divine Revelation, u The Irisch Quarterly (Maynooth) 34 (1967) 2—19.
3. Karrer O., Das Wort Gottes in der Verkündigung, u Hochland 50 (1958) 201—217.
4. Schelkle K. H., Wort Gottes (Theologische Meditationen), Einsiedeln 1965.
5. Schoonbrood M., L'autorité de la Bible, u La revue nouvelle, 25 (1969) 470—478.
6. Semmelroth O. — Zerwich M., Vaticanum II über das Wort Gottes, Stuttgart 1966.

TERITORIJALNO I OSOBNO KRŠĆANSTVO

Kao i svaka realnost dostupna čovjeku i kršćanstvo — već od same pojave — objekt je njegova razmišljanja. Tim više što mu se ono najprije predstavlja kao vidljivi fenomen koji zaokuplja njegovu pažnju. Stoga čovjek nastoji da ga definira, da izreče njegov sadržaj te da ga smjesti u jedan od svojih misaonih pretnaca.

Međutim, svaki prekršaj definiranja kršćanstva, ostao je do danas bezuspješan. Ono se uvijek pokazuje kao fenomen koji izmiče definiciji. Ono se bitno oslanja na dogmu kao objekt vjerovanja, ali i samo ulazi u sadržaj vjerovanja. Pa kao što se dogma u koju kršćani vjeruju ne može adekvatno izraziti u kategorijama našeg poimanja, tako i kršćanstvo, jer je i samo sadržaj dogme izmiče svakoj adekvatnoj komparaciji nekog društva pa kad se promatra i samo fenomenološki.

S bilo kojeg aspekta se promatralo kršćanstvo, o njemu se ništa ne može reći a da se u središtu ne vidi jedna osoba, osoba Isusa Krista. »Ne opstoji učenje — piše Romano Guardini — ne opstoji sistem moralnih vrednota, ne opstoji religiozni stav, niti program života, koji bi se mogao odvojiti od osobe Kristove i za koji bi se moglo reći: evo, to je kršćanstvo. Kršćanstvo je on sam; ono što s pomoću Njega dolazi do čovjeka i veza koju može čovjek s pomoću Njega imati

s Bogom. Jedan doktrinalni sadržaj jest kršćanski u onoj mjeri u kojoj izlazi iz njegovih usta. Život je u onoj mjeri kršćanski u kojoj je njegov ritam određen njime. Ništa nije kršćansko što njega ne sadrži.«

Budući, da kršćanstva nema bez Krista i da je on u njegovu središtu, sve kršćansko određuje se prema njemu. Odnos prema Isusu Kristu određivat će i odnos prema kršćanstvu. Nešto je u onoj mjeri kršćansko u kojem je odnosu prema Kristu. A to se prije svega odnosi na čovjeka, ovog povijesnog. I kao što nema kršćanstva bez Krista, tako nema kršćanstva bez čovjeka. I upravo s njim, ovozemnim čovjekom, čovjekom u prostoru i vremenu za kojega je Krist »kategorija koja određuje njegovo biće« (Guardini) kršćanstvo se pojavljuje kao društveni fenomen u svijetu.

Kršćanstvo je, dakle, jedna realnost u svijetu koja se u mnogo čemu i ne razlikuje od svijeta. Ono se manifestira i kao zajednica osoba koje žive u svijetu i egzistencijalno su vezane za sudbinu svijeta. Kao takovo ono ima i svoju povijest (kršćansku). I teritorij (kršćanski). I svoje ime. Ta zajednica kršćana organizirana po strukturi koja potječe od Krista naziva se Crkva u svijetu.

Teritorijalizacija kršćanstva ili kristijanizacija teritorija

Kršćanstvo je dakle bitno vezano na osobe koje su ujedinjene u Crkvi s Kristom i na taj način proživljavaju evanđelje. Kao takovo ono je vezano na prostor i vrijeme, iako ih nadilazi svojom eshatološkom orijentacijom. Vrijeme i prostor samo su uvjet kršćanske misije te samo ukoliko pripadaju čovjeku - kršćaninu mogu nositi epiteton »kršćanski«. Teritorij pripada kršćanstvu po čovjeku, a ne čovjek po teritoriju. Međutim, već od samog početka pojavljivale su se tendencije obrnutog procesa.

Prve tendencije pojavljuju se kod judeo-kršćana. No ta napast će se javljati kroz čitavu povijest tim više što kršćanstvo stvara jednu povijest, svoju povijest. A povijest je uvijek vezana na neki teritorij na kojem se odvijala. Budući da je kršćanstvo izniklo iz Židovstva koje je imalo svoju povijest u kojoj je objava sastavni dio cjelokupne povijesne baštine tog naroda, za Židova koji je postao kršćanin kršćanstvo je također značilo nastavak povijesne baštine. Za njega kršćanstvo nije značilo toliku novost koliko za jednog

Rimljanina, niti je od njega zahtijevalo toliko osobno uvjerenje koliko privrženost. Zato je sasvim naravno da su se već za života Apostola javljale sekte judeo-kršćana kod kojih je vjera više privrženost tradiciji nego li osobna vjera u Isusa Krista. A tradicija je lokalizirana, zatvorena u ambijent. I kad se iziđe iz tog ambijenta iz tog mjesta, tradicija se ne zadržava dugo.

Iako je kršćanstvo u tome protivno tradiciji, ukoliko se tradicija preko mjesta veže s čovjekom, a kršćanstvo preko čovjeka veže za mjesto, stvarajući tradiciju kršćanstvo je u mnogome popustilo njezinu iskušenju. To je osobito došlo do izražaja u tzv. konstantinskoj eri koja nažalost još nije završila. Izlazeći iz katakomba kršćanstvo je poprimilo oblik državne religije. Rimski carevi postaju kršćani, a geslo: *Cuius regio, eius religio*, igra na malu ulogu. Simptomatično je, pri tom, da je Crkva poslije uvijek išla za tim da se najprije pokrste carevi, kraljevi, knezovi... Poslije je išlo relativni lako. Državni aparat pridonio je da i čitav narod poprimi kršćansku vjeru. Pri tom je dakle kršćanstvo bilo uvjetovano političkim granicama. I u tim granicama ono se širi, preuzima dominaciju i postaje isključiva religija određenog teritorija. S vremenom se stvara i tradicija. Atribut KRŠĆANSKI sve se više pripisuje mjestu nego čovjeku. I biti kršćanin, znači pripadati tom ambijentu. Tako kršćanstvo preko mjesta, ambijenta dolazi do čovjeka. Vjera sve manje znači osobni izbor, a više privrženost; privrženost: svom narodu, svojoj tradiciji, kulturnoj baštini znači u istim privrženost kršćanstvu. Jer narod, tradicija, kultura... sve to nosi atribut »kršćanski«.

Krštenje djece također je pridonijelo tome razvoju. Kršćani ne doživljavaju krštenje kao znak vjere tj. znak obraćenja, već kao normu ponašanja određenog društva. Krštenje nije uvjetovano subjektivnim izborom, nego nametnuto zahtjevom društva. Odrastao čovjek nalazi se pred činjenicom da je kršten kao pred objektivnom stvarnošću koji nije mogao birati kao što nije mogao birati roditelje, narod, kulturu u kojoj je rođen. Tako je kršćanstvo postalo kulturna vrednota određenog društva, naroda, teritorija... Mnogo puta borba za nacionalna prava ima oblik vjerske borbe. »Za krst časni i slobodu zlatnu!« »Bog i Hrvati« i slična gesla s kojima su naši preci išli u borbu za nacionalna prava, pokazuju nam koliko je vjera postala dio onih vrijednosti koje čine jedan narod. A u formiranju modernih nacija u XIX st. kod mnogih

je vjera bila odlučujući faktor. Zato se obljetnice pokrštenja naroda slave velikim svečanostima; dok s druge strane gotovo je nemoguće naći kršćanina koji znade datum svojega krštenja.

Tako se, dakle, kršćanstvo svelo na jednu vrijednost kojoj čovjek pripada i prema kojoj treba imati pijetet. Imamo tako: kršćanske obitelji, kršćanska mjesta, kršćanske zemlje, kršćanske narode, kršćansku umjetnost, književnost, filozofiju... i krštene ljude.

Kršćanstvo u pluralističkom svijetu — osobno i djelotvorno

Tehnička civilizacija koja je donijela novi tempo života, odrazila se i na kršćanstvu. Duhovna slika svijeta dobila je posve drugi izgled. Razbijene su granice duhovne, a i političke zatvorenosti. Gotovo isti problemi muče Japanca, Hrvata, Talijana... »Sama se povijest tako ubrzano razvija da je pojedinci jedva mogu slijediti. Sudbina ljudske zajednice postaje jedna pa se više i ne djeli na različite povijesti. Čovječanstvo sa statičkog shvaćanja poretka stvari prelazi na dinamičko. Time tradicionalne mjesne zajednice — kao što su patrijarhalne obitelji, klanovi, plemena, sela, razne skupine društvene povezanosti — danomice proživljavaju sve dublje promjene.« (Gaudium et spes br. 5—6). Možemo nadodati: ambijent se raspada!

Život ide novim putem, a tradicija se ljubomorno čuva — u muzejima. No kršćanstvo se nikako ne može pomiriti s tim da ode u muzej, upravo kao ni živ čovjek ma bio one ne znam kako dragocjen unikat. To je najbolje pokazao Drugi vat. sabor: »Božji narod, pokretan vjerom kojom vjeruje da ga vodi Duh Gospodnji koji ispunja svijet, trudi se da u događajima, potrebama i željama koje djeli s ostalim ljudima našega vremena razabre koji su u tome istinski znakovi Božje prisutnosti i Božjih nakana.« (GS 11). Sabor je dakle oslonjen na vjeru, na Riječ Božju. I poticana Riječju Božjom Crkva nalazi svoje mjesto u današnjem svijetu. Zato nije čudo da je Sabor, onakav kakav jest sa svim svojim radikalizmom i, mogli bismo kazati, avanturizmom, došao u vrijeme rascvata biblijskih znanosti. On ne bi mogao biti takav da nije biblijski orijentiran.

Najčešća tema Kristovih govora jest kraljevstvo Božje. No to nije ono kraljevstvo koje Židovi očekuju. Ono ne spada u svijet politike, nego u svijet vjere. Njemu se ne pripada po

rođenju, niti se baštini porijeklom: »ni od krvi, ni od volje tjelesne, ni od volje muževljeve, nego — od Boga«. Njemu se pripada odnosom prema osobi Isusovoj. Ono se daje onima koji »vjeruju u njegovo ime« (Iv 1, 12). I sasvim je sigurno da to kraljevstvo, koje se zove i »nebesko kraljevstvo«, počinje ovdje na zemlji. No specifičnost mu je, također, da nije zatvoreno samo u ovozemaljsku stvarnost. Ono je počelo tada kad je Bog upravio svoju Riječ ljudima. Zato ono raste kao zrno, utječe na svijet kao kvasac koji se stavlja u tijesto. No ono prelazi okvire vremena i upotpunit će se i dovršiti onoga časa kad Bog reče svoju konačnu riječ.

Zapravo, da se predoči taj odnos svijeta i Božjeg kraljevstva, nije potrebno iznalaziti drugih slika, osim onih u kojima je to prikazao Krist. To je odnos kvasca i tijesta. Izvana se kvasac ništa ne razlikuje od tijesta. Ali, on je ipak nešto drugo. I dosta je samo mala količina kvasca da i tijesto ukvasa. No, da bi kvasac utjecao na tijesto, potrebno je da se izmješa s tijestom. Tek tada on djeluje svom snagom. Dok je kvasac ubačen u tijesto kao grumen, on nema onu moć djelovanja kao kad se izmješa s tijestom. Tu je sliku dao Krist i ja ne nalazim bolje komparacije da se opiše kršćanstvo u odnosu na svijet. Na razočarenja svih Židova, on kraljevstvo Božje ne želi zatvoriti nikakvim teritorijalnim granicama.

Židovski mentalitet, međutim, nije samo židovski. To je napast da se pođe linijom manjeg otpora, napast prema kojoj Novi Izrael nije bio ništa manje popustljiv. Pojam dijaspore upotrebljava se i danas za Crkvu koja nije na tzv. kršćanskom teritoriju. Kao da čitava Crkva nije u dijasponi kao kvasac izmješan s tijestom. Ali trebalo je mnogo vremena da se to shvati. Trebalo se mnogo toga dogoditi da se shvatiti kako Evropa nije kršćanska. Trebali su doći svjetski ratovi, zlodjela, masovni ateizam da se shvati koliko je tu Božje kraljevstvu. Drugi vatikanski sabor analizirajući promjene u svijetu, iako pomalo žali za onim vremenima kad je sve izgledalo kršćansko, i filozofija, i književnost, i umjetnost, i zakonodavstvo, ipak konstatira pozitivne posljedice za kršćanstvo. »Izoštreniji kritički duh čisti (vjeru) od preostataka praznovjerja te zahtjeva više **osobno i djelotvorno** prijanjanje uz vjeru« (GS 7).

Crkva se našla u dijaspori ne samo u zemljama u kojima kršćanstvo nije oblikovalo kulturnu baštinu, nego i u zemljama tzv. kršćanskog svijeta. Kršćani su se našli u dijaspori. Oni žive u nekršćanskom svijetu i njihovo je kršćan-

stvo svakodnevno na ispitu. Njihovo se kršćanstvo filtrira kroz život među nekršćanima. Nema dakle, kršćanskih gradova, kršćanskih sela, zemalja ili naroda mogu biti samo kršćani unutar tih jedinica. Oni mogu sačinjavati i kršćansku obitelj i selo i narod. . . No u današnjem pluralističkom svijetu gotovo je nemoguće da bilo koju od tih društvenih skupina sačinjavaju isključivo kršćani. Zato će sve manje i nositi naziv »kršćanski«. Sabor, dakle, zahtijeva **osobno** kršćanstvo koje će biti **djelotvorno**. A to znači **stvaralačko**; te ni jedna vrednota ne dolazi u pitanje. Kršćanstvo će i dalje obogaćivati svijet u svim oblicima kulture. Ono će i dalje stvarati tradiciju. Samo s razlikom: da kršćani stvaraju tradiciju (kao konkretno proživljavanje vjere); a ne da tradicija stvara kršćane. Kršćanstvo treba ponovo da postane kvasac koji će djelovati na svijet; da postane savjest svijeta. Oslobođeno militantizma prema svijetu, mora postati revolucionarno unutar svijeta; jer ono nije **protiv** svijeta, nego **za** bolji svijet i konačno **NOVI SVIJET**. A to može jedino ako bude osobno i djelotvorno, kako zahtijeva Sabor. Jedino tako ono je u našem pluralističkom svijetu održivo, samo takovo i potrebno.

O. Ivan Nimac

NAPOMENE UZ HRVATSKI PRIJEVOD MOLITAVA NOVOG RIMSKOG MISALA

Poznato je da su latinske misne molitve vrlo bogate teološkim i liturgijskim sadržajem, a uz to stilski vrlo sažete. Latinska konstrukcija i retoričko-pjesnički cursus (osobito od pape Lava Velikoga) omogućili su da se u tim molitvama s malo riječi rekne mnogo. Neke od njih su prava malena remek-djela. No upravo stoga ih je veoma teško prevoditi u živi jezik, što zna svatko koji je to kušao. Naš ih je staroslavenski Misal većinom prevodio ropski, ne razrešujući čak ni latinski ablativ apsolutni, pa su često bile slabo razumljive i dobrom poznavacu toga jezika. U novije su doba prevodioci počeli te kratke i jedinstvene molitve raščlanjivati u više samostalnih rečenica, čime se izgubio izvorni cursus ali se dobilo na jasnoći.

Tu je metodu dobrim dijelom preuzeo i hrvatski prijevod novog Misala (izd. »Kršć. sadašnjosti« u svešćićima). Treba priznati da je taj prijevod starih i novih molitava u većini slučajeva dobro uspio. Neke su molitve na hrvatskom pre-